

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Ártéri kiskertek a Maros-parton

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☒ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Apátfalva, Maros part

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külhoni magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Az ártérben levő földterületek nevei: Szilvás, Disznójárás, Lúdvár, Sziget

Apátfalva község az utolsó telepítéskor a Maros folyó és a vasút közötti területre lett tervezve. A kimért telkek elég nagyok, csupán a közökben kisebb területűek. Mivel azonban a földművelés és gazdálkodás nemcsak a tanyákra korlátozódott, a falubeli telken is sok hely kellett a takarmánynak, istállóknak ólaknak, sőt régen bent csépeltek a faluban. Így jól jött mindenkinek, hogy a falubeli telke mellé kaphatott az ártérben is egy kis parcellát. Ezt a területet Szilvásnak, Disznójárásnak, Lúdvárnak, Szigetnek nevezték, attól függően hogy hol helyezkedett el. Közvetlen a falu mellett a falutól a folyó felé, a töltés és a Maros közötti területek ezek.

Szilvás: A faluhoz ez esik a legközelebb, így ez a legértékesebb, régen Szilváskerteknek hívák. Az 1800-as években ezen a területen volt a disznójárás, itt legeltek a disznók. Olyan volt, mint egy sziget, a Maros körülvette vízzel. A Maros szabályozásakor (1852) ez a sziget megszűnt, és a terület elvadult, gazos, őserdő lett. A falu vezetése felajánlotta a lakosságnak használatra a földet.(1890 körül) Nem kellett érte fizetni, de szilvafát kellett rá ültetni. Nem volt talpalattnyi üres hely sem, meg volt becsülve.

Kezdetben ezek a földterületek nagyobbak voltak, ám az örökléssel jelentősen elaprózódtak, van, akinek csak egy keskeny csík maradt, 2-3 méter széles. Pár száz öles darabnak 8-10 tulajdonosa is volt. Elosztották egymás között, nem mentek íratni. Amíg nem lehetett föld magántulajdonban (1960-1990) ezeknek a kicsi területeknek is nagy értéke volt, mindenki beművelt rajta minden apró helyet. Növelte értékét, hogy homokos terület lévén, hamarabb felmelegedett, mint a feketeföld. Hamarabb lehetett bele vetni, így két héttel hamarabb is termett, máshol még nem volt érett a termés, így jó áron el lehetett adni a piacokon. Mivel a falu közvetlen közelében volt található a Szilvás, Disznójárás, gyalog, kerékpárral, kézikocsival, talicskával jártunk ki, kassal, garabollyal zsákokkal. Így csak 1 düllő volt és a Maros parton lehetett elmenni. A Disznójárás nevű területre jártak le régen a disznók legelni. Miután megszűnt, felosztották. A Lúdvári területeken nagyobb szántók is voltak, búzát kukoricát is termeltek.

„Csanád megyében sehol sem kapott akkora szerepet a szilvatermesztés, mint éppen Apátfalván, ahol földrajzi névvé is vált az a két terület, ahol termesztése elterjedt: Kerekszilvás, Hosszúszilvás. A szilvát aszalva tartósították, pálinkát, szilvaszószt és lekvárt

főztek belőle. Még ma is emlegetik, hogy őszi hónapokban heteken keresztül hangos volt a Maros-part a szilvalekvárt főző asszonyok énekétől.”¹

Az ártérben való gazdálkodást megnehezítette a Maros fenyegető áradása. Sohasem lehetett tudni mikor fog kijönni a medréből a Maros, és elmossa a termést, a bevetett vetőmagot. Akkor mindenki sajnálta, hogy odalett az évi termés. A kerekszilvás nevű terület fönt van magasabban, azt nem viszi el sose a víz. A Szentesi köznél (Ady Endre utca) kellett oda lemenni. Értékesebb volt mint a többi. 1970-ben volt nagy árvíz, 1.5 m mély volt a víz, (csak ladikkal tudtunk bemenni) 1-2 naptól 1-2 hétig is lehetett a többi terület víz alatt. A víz hátulról a híd felől jön be, és elől a zsilip felnyitásával lehet segíteni a lefolyását. 2006-ban volt kinn utoljára.

A Maros-part földje tápanyagban gazdag termőterület, a folyó áradáskor megterítette iszappal, lerakta az ásványi anyagokat, amit a hegyekből mosott ki, ezért volt zamatos a termés, és a tápanyag utánpótlás is biztosítva volt. A kvarc pedig a napsütés hatására hamar felmelegedett, így ez a terület hamarabb termett.

A Maros part ezen részein gyümölcsstermelés folyt leginkább. Leggyakrabban szőlőt, (a bornak valót ott termelték, (nem adtak pénzt borért) fontos almát és szilvafákat telepítettünk ide, esetleg más gyümölcsfákat és konyhakerti növényeket, (zöldpaszúrt) saját fogyasztásra, a konyhára, mivel, főleg a köz-ökben (vasút köz, kis-köz) lakóknak igen kis kertje volt.

Ha valakinek nagyobb területe volt egyben, zöldséget, sárgarépat, újkrumplit vetett, azt piacon, vagy a felvásárlónak adta el.

Az 1990-ig minden terület gondozva, művelve volt, jelentős termelés folyt rajta. Kézzel ástuk fel minden évben. Régen ásott kutakat csináltak, összefogtak a szomszédok maguk ásták ki. 4-5 méter mélyen ott volt a víz. Függett a Maros vízállásától is. A Maros betáplálja. Több norton kutat is fúrtak. Onnan permeteztek locsoltak. Téltre ami mozdítható mindent behordtak a faluba.

1990-től a nagy földterületeket kimérték, az itt levő kis parcellákra nem nagyon jutott erő. Kb. a parcellák fele gondozatlanná vált. Gyalogakác borította be. Problémaként merült fel, hogy a területek egy részéhez nem lehetett autóval beállni, mert nem volt olyan széles út. Volt ahol sohasem volt, és volt ahol a pár lépés föld reményében elszántották. Valamint erre az időre esett, hogy több „maszek” is boltot nyitott a faluban, több zöldségbolt is létesült. Így sokan inkább megvették a káposztát, karalábét, salátát a boltban, minthogy kimenjenek érte a Szilvásba. Gyorsabb és egyszerűbb volt.

A 90-es évektől egy másik problémával is szembesülni kellett, a gyorstermelők kérdése. Sajnos többen gondolták azt a faluból, hogy kimenve összeszedték a gazdák elől a termést. Ha többször is meglopják valakinek a birtokát, nem szívesen ment ki újból vetni. A mezőőri szolgálat bevezetésével némileg javult a helyzet.

2010-től kezdve a Maros parton némi fellendülés tapasztalható. Többen is igyekeznek nagyobb földterületeket összeszedni, úgy hogy a szomszédos kisebb darabokat megvásárolják, így egyben tudják szántani, művelni.

A mostani időkben nyaralóhellyé változott át a Szilvás területe. Többen építettek kis kunyhókat, ahol a szerszámokat, a bográcsozás kellékeit tárolják. Hét végén, ha ráér a család ott pihennek, beszélgetnek, főznek, szalonnát sütnek.

---

¹ Tóth Ferenc: Apátfalva Száz magyar falu könyvesháza sorozat

A megtermelt javak nagy részét a család fogyasztja el, vagy télire a kamrákba kerül.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

Az apátfalvi nép megtanult a Maros mellett élni, kihasználni előnyeit, pozitívumait. Az ártérben levő kiskertekben még megtalálhatók öreg diófák, régi fajta gyümölcsfák, és szőlőfélék. A kiskertek művelői egészséges, testet, lelket frissítő környezetben munkálkodhatunk. A közösségi tér helyszíne is régen és most is. A telekszomszédok segítjük egymást, együttműködünk, barátokkal, ismerősökkel bográcsolunk szalonnát sütünk, s közben magunknak egészséges gyümölcsöket, zöldségeket termelünk.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Tóth Ferenc: Apátfalva Száz magyar falu könyvesháza sorozat

Szigeti György: Fejezetek Apátfalva néprajzából I. Anyagi kultúra: 199. oldal, 344. oldal

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III.MELLÉKLETEK

1.Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

Szilvás

Lúdvár Disznójárás

Szilvás,

Kakas István és feleségének birtoka a Szilvásban. 2016.

2.A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

Ajánló levél „Az ártéri kiskertek” települési értéktárba felvételéhez.

A Szilvásban mindig jelentős volt a közösségi élet. Korábban az itteni munka után hazatérők megálltak a „Tökház”-nál egy pohár borra, sörre és a rengeteg szúnyog ellenére jókat beszélgettek.

Manapság a foltokban újraéledő Szilvás területén újabb baráti közösségek alakulnak ki. Az idősebbek megosztják tapasztalataikat a fiatalabb gazdálkodókkal. A szilvásbeli találkozásokon túlmutató baráti kapcsolatok szövődnek, amelyekben fellelhető az önzetlen segítségre való készség, így az itt kialakuló közösségeket nem az érdek, hanem a közös érdeklődés tartja össze.

Ezek alapján ajánlom a települési értéktárba az ártérben levő területeken folyó gazdálkodást.

Apátfalva 2016. november 6.

Mátó Lajos Apátfalva,

Ajánlólevél az „Ártéri kiskertek a Maros-parton” című előterjesztéshez

Tatámmal Varga S. Jánossal az 1976-os árvíz után már mentem ki a Szilvásba. Jól emlékszem, ahogy vette ki a hatalmas diófát, ásta körül, fűrészelte.

Nagyon szerettem ott lenni. Mindig útba ejtettük a tökházat, ott szólt az élőzene, és kaptam egy üdítőt.

1991-ig játszótér működött a tökháznál, strand volt a Maros parton, öltözőkkel, kabinokkal. Sokan jártak délutánonként lefele, sajátos hangulata volt a helynek. Mindenki beszélgetett. Kiskoromban segítettem tatámnak kaparni, gazolni, részt vettem a szüretelésben. Tatámtól megörököltem a földet, mert apukámnak nem kellett. Mostanság 40 gyümölcsfa van benne, zöldségeket nem termelünk. Régen onnan látták el a családot és ma is saját fogyasztásra termelünk jó ízű igazi gyümölcsöt és szőlőt.

A barátokkal sűrűn lent vagyunk, leszaladunk beszélgetni, szalonnát sütni, bográcsozni.

A gulyás napelemes riasztóval van felszerelve, a telek körbe van kerítve drótkerítéssel. Az idős gazdákkal közösen gondozzuk a területet, segítünk nekik, amiben tudunk. Ott mindenki jóban van a többiekkel, jó érzés ott lenni, én nagyon szeretek kinn.

Ajánlom a települési értéktárba felvételre.

Apátfalva, 2016. december 1.

Varga Zoltán Apátfalva,

3.A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

Az első három képet Varga Zoltán készítette.

A borító képét, és a térképek alatti képeket (4 darab kép) Kakas László készítette:

Hozzájárulói nyilatkozat

A javaslatban, és annak mellékletében szereplő képeket Kakas László Apátfalva 6931, Templom utca 138. lakos készítette.

További felhasználásukhoz ezennel hozzájárulok.

Felhasználás esetén kérem nevem feltüntetését a képek mellett.

Budapest, 2016. december 4.

A térképrészleteket az internet szabad hozzáférésű oldalairól töltöttük le.